

J. Lepiarczyk

"O problemach staromiejskich zespołów", Piotr Biegański,
"Architektura", R. 1951, nr 3/4 :
[recenzja]

Ochrona Zabytków 5/3 (18), 210-211

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z P I Ś M I E N N I C T W A

PRZEGLĄD LITERATURY POLSKIEJ Z ZAKRESU KONSERWATORSTWA ZA ROK 1951

I. Wydawnictwa specjalne

Witkiewicz - Koszczyk Jan, *Konserwacja zabytków* (Podręcznik budowlany t. II, str. 736—771), Warszawa 1951. — Doskonałe, krótkie podręczne „vadamecum“, nieodzowne dla każdego architekta i konserwatora. Treść: 1. Założenia ogólne (definicja zabytków i podstawa prawna ich ochrony, zakres prac konserwatorskich i ich znaczenie współczesne), 2. zasady prac konserwatorskich, 3. metody adaptacji i odbudowy zabytków, 4. prace konstrukcyjno-konserwatorskie (zasady ogólne, walka z wilgocią, rynny i rury deszczowe), 5. budowle epok średniowiecznych (ze szczególnym uwzględnieniem wątków ceglanych objaśnionych rysunkami), 6. sklepienia, 7. ruiny, 8. fragmenty architektoniczne i figuralne, 9. tynki, 10. dachy (z rysunkami), 11. konserwacja budowli drewnianych, 12. roboty instalacyjne i oszklenia w budowlach zabytkowych.

II. Artykuły w wydawnictwach periodycznych.

ARCHITEKTURA R. 1951.

Chojnacka Zofia, *Wystawa konserwatorska w Muzeum Narodowym w Warszawie* (nr 3/4, str. 79—81, il.). — Omówienie wystawy „Ochrona Pomników Kultury w Polsce“, obrazującej pięcioletni dorobek państwowej służby konserwatorskiej. Działy wystawy: charakterystyka pojęcia zabytek, przegląd historyczny, zniszczenia, organizacja i statystyka, dokumentacja, odkrycia, odbudowa i adaptacja, założenia miejskie, technika konserwatorska, konserwacja zabytków ruchomych.

Zachwatowicz Jan, *Wśród pomników architektury polskiej* (nr 3/4, str. 82—101, il.). — B. bogato ilustrowany artykuł, zawierający krótką charakterystykę form architektury polskiej różnych epok w związku z działem historycznym wystawy konserwatorskiej, podkreślający różnorodność problematyki, zarysowującej się w pracy konserwatora. Omawia: różnorodność rozwiązań programów przestrzennych w romanizmie w zależności od bazy i potrzeb feudalnej organizacji świeckiej i kościelnej oraz bogactwo romańskiej de-

koracji, dalej architekturę gotyckich miast i zamków, współzycie form gotyckich i renesansowych, swoistość polskiego renesansu, rozmach baroku jako wynik gospodarczego wzmożenia się możnowładców, rozwój klasycyzmu za Stanisława Augusta i Królestwa Kongresowego w oparciu o rozwój polskiej myśli postępowej w tym okresie.

Świechowski Zygmunt, *Polska architektura romańska w świetle ostatnich odkryć i badań* (nr 3/4, str. 105—107, il.). — Omawia następujące zabytki: resztki czworobocznej budowli kamiennej z X (?) wieku na Wawelu, kaplicę z absydą w Trzemesznie, bazylikę w Trzemesznie, bazylikę w Strzelnie (z słynnymi kolumnami), reszty wyposażenia dekoracyjnego klasztoru benedyktynów w Tyńcu, reszty krypty katedry we Wrocławiu. Nadto wskazuje na przykłady symbiozy form romańskich z renesansowymi w architekturze.

Świszczowski Stefan, *Odnowienie dworu Jordanów w Krakowie* (nr 3/4 str. 108—119, il.). — Krótka historia dworu Jordanów na Kazimierzu w Krakowie z XV—XVI w. (ul. Szeroka 2), opis zniszczenia wojennego oraz odbudowy z przeznaczeniem na siedzibę Woj. Urzędu Konserwatorskiego i Państwowych Pracowni Konserwatorskich.

Biegański Piotr, *O problemach staromiejskich zespołów* (nr 3/4, str. 110—119, il.). — Radzieckie ustawodawstwo zabytkowe przewiduje ochronę całych zespołów architektonicznych i urbanistycznych. Znaczenie tych doświadczeń dla Polski. Trudności pracy rekonstrukcyjnej i znalezienia kryteriów eliminacji w związku z faktem zachowania się w średniowiecznych osiedlach obiektów i elementów z różnych epok późniejszych. Przykład Starego Miasta w Warszawie. Realizacja jego rekonstrukcji do stanu z r. 1939 (z poczynieniem niezbędnych wyburzeń i sanacji) możliwa na podstawie zachowanej dokumentacji inwentaryzacyjnej i opisowej. Konieczność usunięcia nieprawidłowej zabudowy z okresu kapitalizmu. Odkrycia gotyckich murów kamienic i ich znaczenie dla kierunku rekonstrukcji Starego Miasta. Wprowadzenie nowych treści i nowych funkcji do dzielnicy zabytkowej. Granice rekonstrukcji spowodowane brakiem materiałów inwentaryzacyjnych i dowodów rzeczowych w terenie. Zasadnicze tezy

przyjęte w rekonstrukcji Starego Miasta przyniosły następujące osiągnięcia: „1. wierne odtworzenie urbanistycznego układu gotyckiego miasta łącznie z podstawowymi jego elementami, jak sieć uliczna, mury obronne w pełnej ich formie i katedra. 2. — Wnętrze staromiejskie w typie barokowym, w architekturze którego elementy bądź zachowały się, bądź też bez żadnych wątpliwości są znane z materiałów ikonograficznych i inwentaryzacyjnych“. Uzasadnienie konieczności i potrzeby odbudowy zespołów staromiejskich jako charakterystycznych elementów kultury narodowej. Odbudowane Stare Miasto w Warszawie będzie pierwszą wielką próbą wprowadzenia do zabytkowego wnętrza nowej treści przy zachowaniu realistycznego układu przestrzennego.

Kuzma Mieczysław. O konserwatorskiej pracowni architektury (nr 3/4, str. 120—124, il.). — Omówienie działalności pracowni na przykładzie konserwacji i odbudowy pałacu Gnińskich z 2. poł. XVII wieku w Warszawie, (wzniesionego na remnantach zamku Ostrogskich przez arch. Tylmana z Gameraen), przeprowadzanej według kolejnych etapów od zbadania źródeł i inwentaryzacyjnych prac do projektu rekonstrukcji i użytkowania.

Deubel Stefan, Państwowe pracowni Konserwatorskie (nr 3/4, str. 125—126, il.). — Skomplikowane problemy konserwatorskie naszej rzeczywistości sprawiają, że na całokształt wiedzy konserwatorskiej naszych fachowców winno się składać szczególnie „wnikliwie materialne poznanie tworzywa, wczucie się w ideową atmosferę powstawania dzieła, a więc jego właściwości stylowe wraz ze wszystkimi znamionami epoki, wreszcie lecnictwo“. Nasi konserwatorzy stanęli na stanowisku twórczego rozwiązania problemów konserwatorskich, toteż poszczególne pracownie stały się ośrodkami badawczymi. Prace pracowni przebiegają etapami poprzez studia historyczne i badania techniczne do właściwej konserwacji. Omówienie prac konserwatorsko-sztukatorskich Pracowni Rzeźby (rodzaje i właściwości technik narzutowych, stiuki, metody konserwacji).

Chojnacka Zofia, Problemy techniki przy konserwacji zabytków architektury (nr 3/4, str. 127—129, il.). — Omówienie wypadków ciężkiego zagrożenia zabytków, wymagającego nagłego lecz trwałego zabezpieczenia: pęknięcie filara międzynawowego w kościele Mariackim w Gdańsku.

zniszczenie częściowe palowania drewnianego fundamentów zamku w Kórniku, zabezpieczenia podnóża wzgórza zamkowego w Szymbarku, osuwanie się kościoła św. Anny w Warszawie, zastosowanie specjalnych, lekkich konstrukcji wiązań dachowych na kościele gotyckim w Stopnicy, katedrze warszawskiej i gmachu Kazimierzowskiemu w Warszawie. ochrona kopuły bazyliki w Trzemesznie.

Olszewski Antoni, Kursy architektury zabytkowej (nr 3/4 str. 130—131, il.). — Omówienie kursów zorganizowanych dla pracowników Państw. Przedsięb. Robót Konserwatorskich (KAM).

Tomaszewski Zdzisław, Prace inwentaryzacyjne studentów w Sandomierzu (nr 3/4, str. 132—137, il.). — Omówienie organizacji i prac inwentaryzacyjnych oraz kulturalno-oświatowych obozu studentów architektury ZAP Politechniki Warsz. w Sandomierzu w r. 1950. Prace dotyczyły pomiarów urbanistycznych i architektonicznych miasta, które jest jednym z najlepszych rezerwatów polskich pomników architektury. Autor omawia najważniejsze zabytki Sandomierza i okolicy.

Załuska Wanda, Na zjeździe konserwatorów (nr 3/4, str. 137—139). — Omówienie dorocznego zjazdu konserwatorów wojewódzkich w Warszawie i Krakowie w r. 1950. Zagadnienia dyskusji: wystawa konserwatorska, organizacja władz konserwatorskich, użytkowanie zabytków, konieczność rewizji rozporządzeń związanych z ustawą o jednolitej organizacji władz terenowych, uzupełnienie ustawy o opiece nad zabytkami z dn. 6. III. 1928 r., rekonstrukcje zabytków na tle zagadnienia roli formy i faktury, ruiny zabytków.

Ciołek Gerard, Ogród Prezydium Rady Ministrów w Warszawie (nr 9, str. 302—303, il.). — Wobec zmian w architekturze pałacu oraz kompletnego zniekształcenia stylowego ogrodu autor daje rozwiązanie nowe na zasadzie zachowanego zarysu układu tarasowego.

Dyskusja o Nowym Świecie (opr. Adam Kotarbiński) (nr 10, str. 305—312). — Streszczenie referatu inż. J. Wierzbickiego i przebiegu dyskusji nad nim na wieczorne dyskusyjnym SARP'u w Warszawie. Referent stwierdził, że odbudowa Nowego Świata jest słuszną w zasadzie i dobrze przeprowadzoną, ujemnym jest tylko przekształcenie jego najbliższego otoczenia. W dyskusji zarzucono referentowi zbyt idealizm i sentymentalizm.